

DOLJUL — PREZENȚĂ ACTIVĂ ÎN LUPTA PENTRU APĂRAREA PATRIEI ÎN ANII PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

ALEXANDRU F. DINU

Parte integrantă a luptei seculare dusă de poporul român pentru libertate și independență, pentru apărarea ființei sale naționale, dîrza rezistență a maselor populare din teritoriul vremelnic ocupat, în anii 1916—1918, s-a impus prin forța acțiunilor declanșate, prin hotărîre, dîrzenie și curaj în înfruntarea regimului de aspră teroare, instaurat de dușmanul cotropitor¹.

Ridicîndu-se la luptă pentru a-și elibera propriul teritoriu și a-și desăvirși unitatea națională, poporul român a răspuns unei înalte comenzi naționale, hotărîtoare pentru viitorul țării. În aceste împrejurări, ca de altfel în toate momentele cruciale din istoria poporului român, locuitorii Doljului s-au situat pe o poziție fermă de apărare a independenței naționale² și de realizare a idealului secular al românilor — reunirea în același corp statal a tuturor teritoriilor locuite de români³.

Semnificative pentru evidențierea elanului patriotic ce caracteriza, fără excepție, masele doljene sînt acțiunile întreprinse în perioada premergătoare intrării României în război. Astfel, în urma circularii nr. 2898 din 16 ianuarie 1915 a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, prin care personalul didactic din școli era chemat să contribuie la stringerea fondurilor necesare cumpărării unui submarin

¹ A se vedea în detaliu : Augustin Deac, Ion Toacă, *Lupta poporului român împotriva cotropitorilor. 1916—1918*, Editura militară, București 1978 ; *România în primul război mondial*, Editura militară, București, 1979 ; Emil Răcilă, *Contribuții privind lupta românilor pentru apărarea patriei în primul război mondial*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981 ; *România în anii primului război mondial*, vol. I—II, Editura militară, București, 1987.

² Vezi : Ion Călin, *Ocupația germană la Craiova în anii 1916—1918*, în „Studii și articole de istorie”, VIII, 1966 ; Luchian Deaconu, *Locul luptelor de partizani din județele Gorj și Mehedinți în cadrul mișcării de rezistență a populației din teritoriul vremelnic ocupat în anii 1916—1918*, în „Historica”, II, Craiova, 1971 ; Ilie Vulpe, Cezar Avram, *Aspecte privind rezistența împotriva ocupației germane și austro-ungare în Oltenia în primul război mondial*, în „Arhivele statului din Craiova, 50 de ani de existență (1931—1981)”, Craiova, 1981 ; Alexandru Dinu, *Lupta cadrelor didactice doljene pentru apărarea patriei în anii 1916—1918 în „Studii și comunicări”, Oltenia*, vol. V—VI, Craiova, 1987.

³ Luchian Deaconu, Ștefan Crăciunoiu, *Mărturii din Oltenia privind lupta pentru desăvirșirea unității de stat a României*, Craiova, 1968 ; Ion Pătroiu, *Presa din Oltenia în slujba făuririi statului național unitar român*, în „Analele Universității din Craiova”. Filologie — sociologie — istorie, an. III, 1971 ; Ștefan Roman, *Contribuția presei craiovene la lupta pentru unitatea națională a tuturor românilor*, în „Revista de istorie” nr. 7/1978 ; Alexandru F. Dinu, *Craiova și Unirea Transilvaniei cu România*, în „Din viața școlii Doljului”, III, Craiova, 1973 ; Idem, *Lupta cadrelor didactice din Oltenia pentru Unirea Transilvaniei cu România*, în „Studii și articole de istorie”, XLVIII, București, 1983 ; Idem, *Presa din Oltenia și Unirea Transilvaniei cu România*, în „Drobeta”, VI, Drobeta Turnu Severin, 1985 ; Idem, *Din lupta românilor pentru unitate națională*, în „Revista de istorie”, I, 1987 ; Luchian Deaconu, *Noi mărturii documentare referitoare la lupta pentru desăvirșirea statului național unitar român, în Oltenia*, vol. V—VI, Craiova, 1987.

în vederea înzestrării armatei, profesorii Școlii comerciale „Gh. Chițu” din Craiova au dat 20% din salariul lor pe durata de un an de zile, iar în urma apelului lansat pentru colectarea de fontă, fier, oțel, pentru fabricarea de obuze, cetățenii Craiovei au răspuns cu elan, oferind chiar obiecte care erau încă utile; tot pentru înzestrarea armatei s-au făcut donații în lenjerie de corp, produse agricole, furaje etc.⁴

Pe linia aceluiași patriotism evidențiem vigilența dovedită de craioveni care, în primele zile ale războiului, când țara era împinzită de spioni, au demascat șase funcționari străini de la uzinele comunale care indicau prin semne luminoase avioanelor dușmane poziția obiectivelor ce urmau a fi bombardate.

Evidențiind același sentiment patriotic, profesorul Ștefan Ciuceanu de la Colegiul „Carol I” din Craiova a desconspirat și predat organelor polițienești pe profesorul de limbă germană, ce făcea spionaj pentru Puterile Centrale. În același timp, Marele Cartier General al Armatei române era informat direct de populație despre acțiunile subversive întreprinse de inamic pe linia Dunării, sătenii, îndeosebi, împreună cu ostașii, îi arestau pe cei ce făceau propagandă progermană și strîngeau manifestele defetiste difuzate de dușman.⁵

În toamna și iarna anului 1916, cu toată rezistența înverșunată a armatelor române, lipsită de sprijinul aliat convenit, trupele Puterilor Centrale au cotoplit o parte însemnată din teritoriul național — Oltenia, Muntenia, Dobrogea și o parte din sud-vestul Moldovei⁶, Craiova fiind ocupată la 8 noiembrie 1916⁷

Odată cu instalarea administrației militare germane în teritoriul vremelnic ocupat și a unui regim de teroare, a fost instaurată și o politică de exploatare a tuturor bogățiilor, în toată această perioadă, 1916—1918, România nefiind „numai obiectul unei ocupațiuni militare și administrative, ci ca o caracatiță și-a înfipt dușmanul ghiarele în grumazul poporului îngenuchiat și a supt cu lăcomie și fără preget toate fibrele lui productive”⁸. Linia de conduită a ocupanților stabilită într-o ședință specială a Puterilor Centrale, ținută la Berlin în zilele de 28—29 octombrie/10—11 noiembrie 1916, a fost călăuzită de ideea potrivit căreia „exploatarea economică a teritoriului ocupat constă în a procura fiecărui aliat ceea ce îi este necesar pentru continuarea războiului și pentru economia națională a sa... și că guvernatorul militar are obligația să se îngrijească din răspuțeri de a se ridica din România tot ce se poate ridica”⁹.

Trecut sub ocupație germană, Doljul „s-a bucurat de toată atenția ocupanților”¹⁰ în cadrul sistemului general de exploatare a bogățiilor solului și subsolului, semnificative în acest sens fiind: mutarea de la Turnu Severin la Craiova a statului major economic, Instituirea în aceeași localitate a unei centrale polițienești care cuprindea județele Dolj, Gorj, Mehedinți, Muscel, Olt, Romanați și

⁴ Ilie Vulpe, Cezar Avram, *op. cit.*, p. 122—123; Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 65/1916, f. 343; Complexul muzeal Dolj, Documente, dos. 3173, f. 2.

⁵ Complexul Muzeal Dolj, Documente, dos. 8715, f. 1; Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 120/1916, f. 565—566; *Ibidem* dos. 4/1916, f. 142.

⁶ *România în anii primului război mondial*, vol. II, Editura militară, București, 1987, p. 445 (în continuare *România în anul primului război mondial*).

⁷ Emil Răcilă, *op. cit.*, p. 390.

⁸ E. C. Decuseară, *România sub ocupația dușmană*. Fascicolul I. Organizarea și activitatea poliției militare, București, 1920, p. 4.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Doljul a fost încadrat în teritoriul administrației militare (Gebiet der Militar Verwaltung) — vezi Emil Răcilă, *op. cit.*, p. 390, și *România în primul război mondial*, Editura militară, București, 1979, p. 347 (în continuare *România în primul război mondial*).

Vilcea¹¹ și a unui Tribunal imperial¹². Tot în județul Dolj erau cantonate o comandatură județeană, 3 comandaturi de etapă germane cu sediile la Craiova, Calafat și Segarcea și o comandatură de etapă austro-ungară staționată la Galicea Mare, iar la Calafat a unui oficiu polițienesc. Comandaturile județene și cele de etapă aveau ca atribuțiuni menținerea ordinii, organizarea circulației pe drumuri, supravegherea finanțelor, controlul asupra populației civile, precum și exploatarea economică a teritoriului ocupat¹³. De asemenea, la Craiova au fost organizate unul din depozitele centrale, un centru principal pentru depozitarea și expedierea fișetelor și a instalației de fabricat marmeladă, iar pentru intimidarea populației a fost organizat unul din lagărele principale pentru internarea prizonierilor și a persoanelor civile arestate¹⁴.

Pentru a-și asigura cele necesare și a le rămâne disponibile cât mai multe produse, ocupanții au recurs la toate mijloacele, unele mai josnice decât altele, poporul român cunoscând una dintre cele mai grele forme de dominație străină¹⁵.

Edificatoare privind situația din teritoriul ocupat este imaginea pe care ne-a lăsat-o marele istoric Nicolae Iorga, care sublinia că „în ținuturile ocupate domnesc foametea și jaful cel mai barbar. Pumnul de fier este singurul stăpîn. Execuțiile și persecuțiile se țin lanț. Am asistat la jignirea cinstei caselor pe unde au trecut barbarii și la terorizarea prin cele mai grozave mijloace a sutelor de mii de nevinovați”¹⁶. O situație dramatică a cunoscut și populația doljană, „știirile ce au putut parveni din Oltenia — cum menționează mărturiile vremii — sînt teribile în ce privește jaful cu care ocupantul s-a aruncat asupra populației”¹⁷.

În lumina acestor aprecieri, documentele de arhivă, presa vremii, literatura de specialitate conțin mărturii de un dramatism zguduitor. Astfel, încă din primele zile ale ocupației „au început rechizițiunile de tot felul”, din localitățile Cîrcea, Bîrza, Gîngiova și Grindeni fiind strînse de la populație 701 care și căruțe, 158 boi, 628 cai, 3414 kg fasole, 200 kg lînă, 100 cojoace și alte bunuri¹⁸, iar din plasa Segarcea 6600 păsări¹⁹.

Scene de tristă amintire din timpul ocupației au păstrat și locuitorii comunei Cernele unde „mal în toate zilele și nopțile vin în comună soldați germani și iau de la locuitori vite de toate felurile fără să li se dea bonuri de rechiziție”²⁰, situație asemănătoare rezultînd și din plîngerea locuitorilor comunei Pielești cărora „li s-au ridicat parte din vite cornute, hamuri și alte obiecte”. Aceeași stare de lucruri relese și din plîngerea țărantilor Georgescu Ion și Brîndușolu N. din Tîntăreni, adresată prefecturii, în care făceau cunoscut că trupele germane în

¹¹ E. C. Decuseară, *op. cit.*, p. 8—12; *România în primul război mondial...* p. 368.

¹² Gr. Pherekide, *Colecțiunea ordonanțelor pentru populația română în cursul administrației militare*, București, 1918, Ordonanța nr. 121 din 21.5.1917 și 136 din 29.5.1917 (în continuare ord. nr.)

¹³ M. Vulcănescu, *Războiul pentru întregirea neamului*, în *Enciclopedia Română*, vol. I, p. 909; Emil Răcilă, *op. cit.*, p. 390.

¹⁴ Ion Călin, *op. cit.*, p. 241; *România în primul război mondial*, p. 347.

¹⁵ *România în primul război mondial*, p. 454.

¹⁶ N. Iorga, *Războiul nostru în note zilnice*, vol. II, Craiova, p. 257.

¹⁷ V. Th. Căncă, *Impresii și păreri personale în timpul războiului României*, vol. I, București, 1921, p. 293.

¹⁸ Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 31/1917, f. 7.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*, dos. 31/1917, f. 9, 75, 80.

trecere prin localitate le-au „luat boii și carele fără a li se plăti sau a li se da bonuri de rechiziție“²¹.

Potrivit concepției ocupanților, „dreptul la rechiziție n-are margini decât istovirea, sărăcirea și distrugerea unei țări“, trupele germane și austro-ungare de ocupație au comis numeroase abuzuri, s-au datat la jafuri, confiscând „locuitorilor vite, păsări, porumb și toate alimentele, lăsându-i muritorii de foame“²².

Menționăm, în acest sens, plîngerile sătenilor Ilie Raicu Dinu din Coșovenii de Sus căruia i s-a luat „carnea unui rîmător, douăzeci oca săpun, două sute lei, cinci cămăși bărbătești, douăzeci găini și una pereche ghete“ și Marin Prejbeanu din Balta Verde căruia i s-au rechiziționat „70 băncioare porumb“²³, asemănător procedîndu-se cu numeroși locuitori din localitățile Căpreni, Negoești, Amărăștii de Jos și Melinești unde, într-o singură zi, au fost rechiziționate 474 oi și 93 berbeci, iar din Murgăși, Bulzești și Velești 69 boi și vaci, diferite mijloace de transport și alte produse alimentare; „ocupantul cără la el acasă toată truda agonisită de noi..., cizma lui, zdrobește viața noastră de la Bucovăț pînă la Severin“²⁴.

În majoritatea situațiilor, așa cum rezultă din plîngerile adresate prefecturii județului de către locuitorii comunelor Călărași, Bechet, Ostroveni, Zăval, Gighera și Gîngiova, „trupele germane provoacă jafuri și devastări... Coloane întregi cantonate în sate amenință și brutalizează autoritățile comunale și pe locuitori, le ridică cu forța avutul lor, vitele, porcii, păsările, făcînd în acest scop chiar uz de arme“²⁵.

În comunele Dăbuleni, Măceșu de Sus și Jos, Drănic, Padea și Calopăr, imediat după sosire, „nemții au și început să rechiziționeze grîu, secară, vite, păsări, ouă, cazane de aramă, haine, săpun, vin și țulcă“²⁶. Și în comunele Băilești, Galicea Mare, Giubega și Perișor „deși ne-au sfîșiat ficații cu jefuirea a tot felul de animale și a tot felul de obiecte casnice — scriu locuitorii — răul urmează din zi în zi mai rău din cauza soldaților care intră din casă în casă, împușcă tot felul de animale și păsări“ luîndu-se „mălaiul și făina ce a mai rămas pentru hrana copiilor“, din aceste localități, numai în trei zile, fiind rechiziționate 170 animale, 4050 kg porumb și 270 băncioare grîu²⁷.

Pentru rechiziționarea a tot ce era necesar, printr-o „dispoziție a Comandamentului de Etapă de la Segarcea, din 17 ianuarie 1917“, se trece „la înregistrarea tuturor bunurilor alimentare“, rezultînd existența a „2667 găini din care 778 outoare“, 231 cocoși, 17 535 kg făină grîu, 16 635 kg făină porumb, 92 660 kg grîu boabe, 403 550 kg porumb boabe, bunuri rechiziționate de autoritățile militare germane. Numai în ultimele zile ale ocupației, din aceeași localitate, au fost rechiziționate, „sub amenințarea cu execuția“, 220 giște, 86 boi, 18 cai, 67 porci, 30 juninci, 18 care, 4 camioane, 7 căruțe și 428 banițe de grîu, politica de jaf practică de ocupanți conducînd la devastarea plantațiilor în proporție de 80% și reducerea cu 70% a numărului de animale²⁸. La daunele provocate de inva-

²¹ Ibidem, dos. 1/1917, f. 58.

²² Ibidem, dos. 2/1917, f. 15.

²³ Ibidem, dos. 1/1917, f. 51—85; dos. 2/1917, f. 9.

²⁴ Ibidem, dos. 50/1917, f. 5—6; Octavian Gogu, *Către țărani soldați*, în *Pagini de epopee militară*, București, 1987, p. 80.

²⁵ Ibidem, dos. 1/1917, f. 9—11.

²⁶ Ibidem, dos. 2/1917, f. 210—214.

²⁷ Ibidem, dos. 28/1917, f. 41—44.

²⁸ Arh. Primăriei Segarcea, jud. Dolj, dos. 5/1917, f. 21—25, 76, 102.

datori trebuiesc adăugate și cele provocate de unele grupe de militari bulgari care treceau Dunărea jefuind localitățile situate, îndeosebi, de-a lungul frontierei²⁹.

Din sfera politicii de jaf practică de germani n-a scăpat nici orașul Craiova. Cu toate că nu dispuneau de terenuri agricole, locuitorii Craiovei au fost obligați să predea autorităților germane recolta de fasole, mazăre, linte și fructe rezultată din grădinile gospodăriilor. Astfel, în 13 octombrie 1917, comandamentul german a solicitat primăriei Craiova „rezultatul treeratului de fasole, mazăre, linte, spre a le trece în registrele de evaluare a recoltei”, iar rezultatul „să fie trimis cât mai grabnic”³⁰.

Politica de secătuire a bogățiilor țării a cuprins și sectorul industrial, cu precădere bogățiile subsolului necesare industriei de război germane. Stabilimentele industriale din Craiova (fabricile de piine, pielărie, textile, morile) au fost subordonate total ocupanților³¹, statele majore economice impunând sechestrarea unei game variate de produse: materiale electrice, automobile, lână, bumbac, obiecte de cauciuc, tuburi și rezervoare de metal, ceară etc., magazinele constituind și ele obiectul jafurilor sistematice ale ocupanților³². De exemplu, comerciantul craiovean Alexandru Dumitrescu se plîngea că pe timpul cît a fost mobilizat „trupele germane au luat din prăvălie toate băuturile..., Imbrăcămintea, mobilierul, tutunul, țigările”, iar dintr-o petiție adresată Ministerului de Interne se făcea cunoscut că trupele germane au jefuit din Banca de Scont din Craiova „tot mobilierul, toate lămpile, toate instalațiile electrice și, în fine, toate obiectele birourilor”³³.

Jafurile cresc în intensitate în perioada retragerii armatelor germane și austro-ungare care „recurg la diferite rechizițiuni și impun la corvezi fără dispozițiuni în regulă”³⁴ populația simțind „pe zi ce trece... mîna de fier a învingătorului mai grea asupra noastră”, așa cum menționează mărturiile vremii³⁵. Soldații germani din „Etapa 269”, în retragere, „au jefuit în toate părțile și pe toți”³⁶, bunurile jefuite fiind revîndute la prețuri foarte mari, prin forță, acelorora de la care în chip samavolnic le ridicaseră, așa cum rezultă dintr-o adresă a primăriei din Calafat unde „nemții ne-au amenințat că dacă nu cumpărăm produsele depozitate în magaziiile din localitate le vor distruge prin dare de foc”³⁷. Asemenea situații s-au întîlnit, frecvent, pe toată durata ocupației, mărturiile vremii subliniind că „ceea ce se lua într-un sat, se vindea în satul următor unde se luau alte lucruri mai bune”³⁸. Ca urmare a politicii de jaf practică de trupele de ocupație, numai pentru orașul Craiova valoarea obiectelor rechiziționate s-a ridicat la 4 milioane de lei³⁹.

Toate cheltuielile necesare întreținerii trupelor de ocupație erau suportate de populație: printre formele des utilizate de ocupanți „împrumuturile, impuse locuitorilor de către Comandamentul suprem al grupului de armate Mackensen”.

²⁹ Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 19/1917, f. 116.

³⁰ Ibidem, dos. 50/1917, f. 7—8.

³¹ Ion Călin, *op. cit.*, p. 296.

³² Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 28/1917, f. 179.

³³ Ibidem, f. 180.

³⁴ Ibidem, dos. 21/1917, f. 30.

³⁵ Pia Alimănișteanu, *Insemnări din timpul ocupației germane, 1916—1918*, București, 1929, p. 12.

³⁶ Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 20/1917, f. 6.

³⁷ Ibidem, dos. 25/1918, f. 71.

³⁸ V. Drăghicescu, *707 zile sub cultura pumnului german*, București, 1920, p. 28.

³⁹ „Viața Nouă”, nr. 5 din 18 noiembrie 1918; Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 5/1918, f. 71.

ocupau un loc deosebit în cadrul politicii de exploatare economică a României, împrumuturi contractate în contul populației și reținute de autoritățile militare germano-austro-ungare.

Astfel, în ședința din 20 mai 1917 a Consiliului județean Dolj „căpitanul Paenstecher, în calitate de ofițer al administrației comandaturii districtuale, face presiuni pentru realizarea unui împrumut în sumă de 20 000 000 lei⁴⁰, iar în ședința din 7 aprilie 1918, în prezența generalului Krohnier, se impune județului Dolj un al doilea împrumut în valoare de 31 500 000 lei⁴¹. Situația se agravează și mai mult datorită emisiunii așa numiților „lei noi“, emisiune realizată „pe baza unui depozit în numerar de la Banca Imperiului german, emisiune care era fictivă“; daunele provocate pe această cale de armatele invadatoare județelor din zona de ocupație ridicându-se la zeci de milioane de lei, în medie fiecărui județ revenindu-i aproximativ 50 000 000 lei⁴². Puterile Centrale încercând să dea un cadru legal jafului de orice fel practicat de ele, plăteau, chipurile în bani, munca muncitorilor cit și produsele rechiziționate de la țărani. Plata se efectua în bancnote emise de Banca Generală Română, hîrțiile monedă emise neavînd, în realitate, nici o acoperire reală“⁴³.

Munca forțată a fost mijlocul principal prin care ocupanții au căutat să-și asigure mîna de lucru necesară pentru toate domeniile de activitate, locuitorii din teritoriul vremelnice ocupat fiind obligați să se înscrie la serviciile speciale de plasare a forței de muncă. În acest sens, primarul german al Craiovei a afișat pe străzile orașului anunțuri prin care amenința pe toți cei ce nu se supuneau. „Avînd în vedere — se menționa într-o asemenea circulară — că mare parte din muncitorii cu brațele: pavatori, măturători de străzi, coșari, vizitii, spălători de scriși în registrele serviciului de plasare... aducem la cunoștință generală pentru a doua oară și ultima dată și invităm pe toți meseriașii cu sau fără lucru și pe muncitorii cu brațele; pavatori, măturători de străzi, coșari, vizitii, spălători de rufe, tăietori de lemne, să se prezinte îndată pentru a se înscrie în registre. Invităm totodată pe patroni și pe conducători de stabilimente industriale și comerciale să trimită în același scop pe lucrătorii afișați în serviciul lor. Cei ce nu se vor conforma acestei dispozițiuni vor fi urmăriți“⁴⁴. Pentru a suplini lipsa forței de muncă din anumite zone erau deplasați muncitori, — în mod forțat, din altă parte, așa cum rezultă dintr-o plîngere a locuitorilor din comuna Amărăștii de Jos deplasați în comuna Breasta⁴⁵. Din localitatea Dăbuleni, cetățeni, în vîrstă între 16—50 de ani, au fost trimiși la munci în județul Vlașca⁴⁶. Pe mine — mărturisește țăranul Stan Marogel din comuna Dăbuleni — m-au trimis în comuna Iepureni, județul Vlașca, cu carul și plugul la arat. Am mers atunci convoi de care de la Dăbuleni. Să fi fost vreo patruzeci de care... Au mai fost cu mine Petre Camarade, Mărunchelu Ștefan, Diță Tudor, Glăvan, Stan D. Mihăileanu și alții“⁴⁷, iar din localitatea Plenița și Cornu „toată populația de peste 16 ani a fost arestată și în bună parte deportată“⁴⁸.

⁴⁰ Arh. St. Craiova, fond. Pref. Dolj, dos. 2/1918, f. 55; *România în primul război mondial*, p. 356.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *România în anii primului război mondial*, vol. II, p. 355.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Arh. St. Craiova, fond. pref. jud. Dolj, dos. 6/1918, f. 180.

⁴⁵ *Ibidem*, dos. 46/1918, f. 180.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 182.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, dos. 18/1918, f. 6.

Pentru ținerea unei evidențe stricte a forței de muncă, deplasarea dintr-o localitate în altă localitate se făcea numai cu aprobarea autorităților de ocupație; în acest sens „locuitorul Tănase N. Dinulescu și tânărul Constantin Gh. Toiliță din localitatea Segarcea... solicită cite un bilet pentru a putea merge la Craiova”⁴⁹.

Întreaga politică de exploatare a bogățiilor a fost însoțită de o susținută propagandă calomnioasă la adresa poporului și țării noastre, urmărindu-se ca voința, mândria, ambiția, conștiința, simțul național ale populației să-și piardă puterea și să fie redusă capacitatea de luptă a armatei române⁵⁰.

În aceste momente grele, dramatice pentru soarta țării, munca forțată, rechizițiile, încercările de deznaționalizare, samavolniciile de tot felul, jafurile și crimele, teroarea cea mai cruntă aveau să producă „o revoltă adâncă” ce „fierbe în toată populația”, cum evidențiază documentele vremii⁵¹; cetățenii din toate straturile, de la orașe și sate, răspunzând printr-o rezistență permanentă care a îmbrăcat cele mai variate forme de manifestare: de la acțiuni sporadice, răzlețe, pînă la lupta organizată, de la acțiuni individuale de protest pînă la manifestări colective, organizate, de la sabotaje, refuzul de a presta muncă obligatorie pînă la demonstrații, adunări și greve, poporul, în întregul său, s-a ridicat în vederea alungării invadatorilor⁵².

Țăranii refuzau să execute corvezile, în unele situații în masă nu ieșeau la lucru, se opuneau la rechiziții, distrugeau liniile de comunicație și atacau trupele germane⁵³. Astfel, în comuna Întorsura, invadatorii au fost nevoiți să ia „măsuri energice pentru ca pămîntul să nu rămînă nelucrat”⁵⁴, iar primarul din Cioroiși a fost pedepsit pentru că „nu a predat lapte destul și afără de aceea e amestecat cu apă”⁵⁵. În luna mai 1917, pe timpul muncilor agricole de primăvară, poliția germană „a descoperit în pădurca Virvor 300 de boi”, ascunși de săteni pentru a nu presta muncă⁵⁶.

Împotriva țăranilor din localitățile Seaca, Lipov, Întorsura și Segarcea „au fost luate măsuri energice”, fiind obligați să muncească mai întîi pe domeniul Coroanei de la Segarcea, trecut sub administrația germană, și numai după aceea puteau să-și lucreze loturile lor⁵⁷.

În majoritatea situațiilor țăranii „erau duși cu forța la cîmp, unde munceau... cu înfățișarea unor condamnați la moarte, pînă și neștiutorii copii aveau ochii plini de lacrimi și fața suptă de dureri, iar bătrînii ridicau ochii spre cer, încercînd să-și strîngă pumnii și să lovească într-un dușman nemilos”⁵⁸.

Nesupunerea la muncă și rechiziții se intensifică, fapt ilustrat de înmulțirea ordinelor și dispozițiilor emise de autoritățile germane „de urmărire, arestare și identificare a unor persoane care făceau agitație în rîndurile populației, în-

⁴⁹ Arh. Primăriei Segarcea, dos. 5/1917, f. 14.

⁵⁰ Augustin Deac, Ion Toacă, *op. cit.*, p. 9.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ Ioan Scurtu, *Presărați pe-a lor morminte ale laurilor foi*, Editura Albatros, 1978, p. 25.

⁵⁴ Arh. St. Craiova, fond Pref. jud. Dolj, dos. 5/1917, f. 299.

⁵⁵ Arh. Primăriei Cioroiși, dos. 15/1917, f. 15.

⁵⁶ *Ibidem*, dos. 18/1917, f. 53.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 74.

⁵⁸ Eftimie Antonescu, *Sacrificiile românești*, vol. II, București, 1924, p. 68.

demnind-o la nesupunere⁵⁹... Printr-un alt ordin emis la 28 septembrie 1918 se aducea la cunoștință arestarea administratorului plășii Melinești, acuzat de a fi „instigat populația... -să nu respecte dispozițiunile ordonate de către autoritățile germane”, în timp ce primarul comunei Gîngiova este amendat cu 180 lei deoarece locuitorii comunei nu se supun pentru a executa multe lucrări⁶⁰, iar notarii comunelor Cioroiși, Rudari și Ciutura au fost pedepsiți cu reținerea salariului pe 5—10 zile pentru neexecutarea diferitelor sarcini⁶¹. Pe aceeași linie se înscrie și dispoziția autorităților de ocupație prin care se recomandă ca împotriva celui care „nu ascultă sau nu se supune, cu ajutorul patrulei ce aveți la dispoziție în fiecare sat, îl veți aresta”⁶²; iar într-un raport din 20 aprilie 1917 erau consemnate actele de brutalitate de care se făcea vinovat ajutorul șefului de garnizoană germană din plasa Melinești care „silea pe locuitori să execute diferite lucrări la șosele, poduri și munci agricole”⁶³.

Mărturiile vremii menționează numele a peste 20 000 cetățeni din toate categoriile sociale, țărani, muncitori, cadre didactice, comercianți și funcționari, acuzate de nesupunere față de dispozițiile forțelor invadatoare și activitate de rezistență activă față de politica promovată de către autoritățile germano-austro-ungare, fapt pentru care au fost „internați, ostateci și arestați”⁶⁴.

Succesele dobîndite de armatele române pe front au alimentat „cele mai îndrăznețe speranțe” de eliberare de sub apăsătorul jug⁶⁵, locuitorii comunei Întorsura, de exemplu, opunîndu-se tot mai hotărît măsurilor represive ale invadatorilor, semnificativ fiind actul săvîrșit de țăranul Gh. Dinuț care a ucis un soldat german⁶⁶. Cu toate măsurile represive luate, rezistența maselor devine tot mai activă, o formă superioară de luptă, adesea utilizată, fiind atacarea trupelor germane. Așa, de pildă, în noaptea de 21/22 iunie 1917, în timp ce o patrulă germană se deplasa de la Stoina la Tâlpașu, „un necunoscut individ a tras un foc de armă asupra unui soldat omorîndu-l pe loc”⁶⁷; la Filiași s-a dat foc locuinței personalului poliției rurale germane; în comunele Tâlpașu, Romaneschi și Zăicoi, ca urmare a atacurilor organizate de săteni, sînt provocate numeroase victime în rîndul ostașilor germani⁶⁸, iar Micu Stan, primarul comunei Gîngiova, „pentru nereguli comise în comună, este amendat cu suma de 2 500 lei”⁶⁹. Tot pe linia acțiunilor de rezistență se înscriu și atentatele asupra mijloacelor de comunicație, primarului comunei Cornu atrăgîndu-i-se atenția pentru „a interveni și a lua măsuri împotriva numeroaselor cazuri de distrugere a liniilor telegrafice”⁷⁰;

⁵⁹ *Documente privind problema țărănească în Oltenia în primele două decenii ale secolului al XX-lea*, vol. II, Editura Academiei R.S.R., 1970, p. 259 (în continuare: *Documente privind problema țărănească*).

⁶⁰ Arh. St. Craiova, fond. Pref. jud. Dolj, dos. 18/1917, f. 53.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Ibidem.

⁶³ *Documente privind problema țărănească*, p. 521.

⁶⁴ *Les sacrifices roumains pendant la guerre*, Paris, p. II (în continuare *Les sacrifices...*)

⁶⁵ N. Rusu Ardeleanu, *Prizonier în țara ta, 5 luni în teritoriul ocupat*, Boțoșani, 1918, p. 66.

⁶⁶ Luchian Deaconu, *op. cit.*, p. 193.

⁶⁷ Arh. St. Craiova, fond. Pref. jud. Dolj, dos. 30/1918, f. 1.

⁶⁸ Luchian Deaconu, *op. cit.*, p. 194.

⁶⁹ Arh. St. Craiova, fond. Pref. jud. Dolj, dos. 30/1918, f. 1; Ibidem *Pri-măria Segarcea*, dos. 5/1917, f. 54.

⁷⁰ Ibidem, dos. 21/1918, f. 350.

iar în vecinătatea comunei Damian au fost tăiate firele telefonice ce legau localitățile Damian de Doina, cele două comune fiind amendate cu suma de 2 000 lei⁷¹.

Primăria comunei Căciulatu era avertizată „să prindă și să trimită comandaturii de etapă pe prizonierul evadat C. Bărbulescu, care, înarmat cu armatură și muniții, face propagandă pentru răscularea populației”, iar Pascu Măceșanu din Birca a fost arestat și condamnat la 3 ani închisoare deoarece „nu a depus armele”⁷². Dar nici amenințările „cu moartea” formulate de ocupanți împotriva celor care vor „încerca a aduce vreun folos armatei româno-ruse”⁷³, nici execuțiile n-au intimidat populația care a dus, în continuare, o luptă eroică împotriva ocupanților germani, pentru apărarea patriei, a integrității sale teritoriale, manifestându-și cu putere înaltul spirit patriotic, vitejia și abnegația. În continuare, trupele invadatoare sînt tot mai frecvent atacate de partizani, masele populare desfășurînd o susținută activitate de sabotare a mașinii de război germane. La Craiova „s-a dat foc sediului secției comandanților germani”, acțiune urmată de demonstrații anti-germane⁷⁴. Asemenea situații devin tot mai frecvente în întreg teritoriul ocupat, „multe sate atacă convoaiele germane”, se „aruncă cu noroi în soldați”, se „cere pîine și pace”⁷⁵. În alte situații, înfometaji și încărcăți de ură împotriva ocupanților, locuitorii Craiovei, ajutați de muncitorii ceferiști, au descărcat și luat o parte din produsele destinate Germaniei. Numai într-o seară ei au reușit să sustragă din vagoane 400 kg fasole, 100 kg untură, cantități însemnate de mazăre și 140 kg pinză. Anchetele efectuate au scos în evidență că „foarte mulți locuitori nu se mai găsesc prin casele lor”, fiind „ascunși prin cîmpuri și grădini”, iar „terenul înzăpezit nu permite să se descopere locurile unde lucrurile sînt îngropate”⁷⁶. Nici recompensele promise „acelora care vor da astfel de informațiuni relative la accesorii importante de mașini, curele de transmisiuni care ar fi îngropate, ascunse sau îndepărtate, înclt regăsirea lor să fie posibilă” n-a avut efectul așteptat. Mai mult, la Segarcea, Băilești și Craiova, partizanii „au aruncat cu dinamită asupra armatei germane și austro-ungare”⁷⁷, autoritățile de ocupație amenințînd, pe toți „cei ce dau adăpost, alimentează sau în orice fel ajutorează pe cineva care aparține unei armate dușmane Imperiului german...”, cu moartea, ori în cazuri mai puțin grave, cu pușcăriia pînă la 15 ani⁷⁸. În comuna Dăbuleni, un grup de tineri a tras cu armele „asupra ofițerilor germani aflați la petrecere în casa locuitorului Toane Mărcuș”, fiind „arestați toți cei asupra cărora s-au găsit arme și trimiși la Corabia, judecați și executați”⁷⁹; aceeași soartă împărtășind-o, pentru atitudine antigermană, soția învățătorului/Dumitru Tîrzianu din Radovan „împușcată de soldatul german Pangratz”⁸⁰.

Înmulțirea atentatelor împotriva germanilor au determinat autoritățile de ocupație să acorde premii substanțiale celor care denunțau pe cei ce acționau împotriva trupelor germane. De exemplu, comandatura germană din Craiova a oferit „2000 lei premiu cui va denunța unde s-au ascuns doi țărani”, ale căror sem-

⁷¹ Ibidem, Primăria Segarcea, dos. 3/1917, f. 3.

⁷² Ibidem, Pref. jud. Dolj, dos. 31/1917, f. 13, 20.

⁷³ Pia Alimănișteanu, *op. cit.*, I, p. 11—12.

⁷⁴ Arh. St. Craiova fond. Pref. jud. Dolj, dos. 21/1918, f. 350.

⁷⁵ C. C. Bacalbașa, *Capitala sub ocupația dușmanului, 1916—1918*, București, 1921, p. 164—165.

⁷⁶ Ion Călin, *op. cit.*, p. 303—304.

⁷⁷ Arh. St. Craiova fond. Pref. jud. Dolj, dos. 21/1918, f. 62, 71; Arh. Primăriei Segarcea, dos. 7/1917, f. 80.

⁷⁸ Arh. primăriei Gîngiova, dos. 3/1917, f. 3.

⁷⁹ Arh. St. Craiova, fond., Pref. jud. Dolj, dos. 17/1917, f. 3.

⁸⁰ Ibidem, f. 56.

nalmente sînt date, care „au ucis o santinelă germană și i-au sfărîmat arma”⁸¹. De asemenea, locuitorii Doljului au acordat ajutor și asistență refugiaților aflați în comunele județului, au ascuns partizanii și prizonierii evadați și urmăriți, așa cum s-a întimplat în comunele Sopot, Brabova, Pleșoi, Gogoșu, Galicea Mare și Bucovăț⁸².

În ampla mișcare de rezistență s-a angajat și un număr însemnat de comercianți care s-au opus regimului impus de ocupanți. Comerciantul Nicolae Banca din Craiova a fost arestat deoarece „n-a executat ordinul unui soldat german”, arestat fiind și Iacob Matei pentru că „nu a vrut să dea... fără plată alimente și băuturi”, Minel Angelescu a fost arestat pentru că a refuzat să predea 200 piei de miel⁸³, iar Florea Amărășteanu și Elena Andreescu au refuzat să plătească amenzile impuse de autoritățile germane⁸⁴.

Angajarea unanimității locuitorilor din teritoriul ocupat al țării, indiferent de apartenența socială sau opțiunea politică, la lupta de rezistență⁸⁵, este ilustrată de numeroasele arestări și condamnări aplicate de ocupanți. Astfel, țăranul Ghiță Toma din Întorsura a fost „reținut 10 zile” pentru motivul că „ceruse război contra Puterilor Centrale”, iar proprietarii Ion Climponașu și Popescu Alexandru au fost arestați pentru motivul de a fi susținut „continuarea războiului contra nemților”⁸⁶.

Pentru proteste împotriva barbariilor săvîrșite de autoritățile de ocupație au fost arestați învățătorii: Marinescu Constantin din Murgăși (8 zile), Marian Ilie din Tunari (2 zile), Popescu I. Mihail din Pielești (13 luni). Pentru că au îndemnat țăranii la nesupunere au fost condamnați și învățătorii Ion Simionescu din Șimnic (75 zile) și Sireteanu Filip din Craiova (5 luni)⁸⁷.

Pentru „propagandă antigermană” sau pentru că au cîntat „imnuri naționale” au fost arestați și condamnați studenții Croitoru Constantin din Craiova (30 zile) și Dumitrescu Costică din Bechet (5 luni)⁸⁸, iar elevul Iancu Săceanu din Băilești două zile⁸⁹. Învățătorul Corcoveanu Ion din Craiova a fost condamnat 10 luni, Chircă Nicolae „o iarnă în lagăr” pentru că „nu au ieșit la corvoadă”, iar elevul craiovean Corniță I. Ștefan 8 zile, pentru că „era partizan al luptei împotriva nemților”⁹⁰. Pe o hotărîită poziție antigermană s-a situat inginerul craiovean Virgil Angelescu, fapt pentru care a fost condamnat la moarte, pedeapsă comutată la închisoare pe 15 ani datorită protestului energic al maselor, iar Ion Ciobanu din Craiova, acuzat de propagandă și răzvrătire, a fost condamnat la moarte, reușind cu ajutorul populației să evadeze înainte de a fi executat⁹¹.

Se apreciază că au fost arestate, reținute, condamnate și ucise peste 1000 de persoane din județul Dolj⁹², învinuite de nesupunere și refuz de a colabora cu ocupanții, de a opune rezistență la rechiziții, dări, de a fi desfășurat propagandă sau de a fi fost soldați devotați patriei lor. De asemenea, au fost trimise în la-

⁸¹ Ibidem, dos. 17/1917, f. 53.

⁸² Ilie Vulpe, Cezar Avram, *op. cit.*, p. 126.

⁸³ Augustin Deac, Ion Toacă *op. cit.*, p. 179.

⁸⁴ Ibidem, p. 172.

⁸⁵ *România în anii primului război mondial*, vol. II, p. 457.

⁸⁶ Augustin Deac, Ion Toacă, *op. cit.*, p. 179.

⁸⁷ *Les sacrifices...* p. 244—245.

⁸⁸ Ibidem, p. 234.

⁸⁹ Ibidem, p. 236.

⁹⁰ Ibidem, p. 204.

⁹¹ *Documente privind problema țărănească din Oltenia*, p. 290.

⁹² Ilie Vulpe, Cezar Avram, *op. cit.*, p. 125.

gărele din Germania, Austro-Ungaria sau în alte părți peste 300 persoane din județul Dolj; dintre acestea 11 au fost în detenție în lagărul Bois l'Eveque din Belgia⁹³.

Animată de cele mai înălțătoare sentimente de dragoste față de glia strămoșească, armata română, alcătuită în majoritate din trucidorii ogoarelor, cu sprijinul material al întregului popor, a reușit în vara anului 1917, să zdrobească încercarea coaliției Puterilor Centrale de a cotorpi întregul teritoriu al României și a aservi poporul român.

Numărul celor ce s-au înfrățit pe veci cu pământul patriei, al familiilor îndoliolate și, ceea ce a fost extrem de tragic, numeroșii copii orfani, lipsiți de mijloace de existență și de căldura căminului părintesc, sînt o mărturie vie și emoționantă a contribuției pe care a adus-o Doljul la scrierea paginilor de glorie, la lupta pentru independența patriei și întregirea neamului.

Craioveanul „Toma Achim — menționează documentele — mobilizat pentru război, a încetat din viață în Moldova. Soția lui, Elena Achim, în momentul cînd i s-a comunicat soarta soțului său nu a putut suporta această groaznică lovitură și a încetat din viață“, de pe urma „decedaților soți au rămas 6 copii orfani“⁹⁴. În plasa Brabova au fost înregistrați 52 orfani⁹⁵, în comuna Murgăș numai de pe urma decesului a 4 eroi, au rămas orfani 15 copii⁹⁶; iar o situație, parțial înregistrată de Primăria Craiova, reține numele a 104 orfani „ai decedaților de pe front“⁹⁷. Asemenea situații zguduitoare, prin semnificația lor, întîlnim în toate plasele și localitățile județului. Cîteva exemple, fiind deosebit de semnificative: Plenița 110 orfani, Băilești 217, Giubega 155, Gîngiova 116, Calafat 141, iar în Balta Verde numărul celor ai căror părinți au udat cu singele lor pământul patriei, pentru gloria ei, se ridică la 1773 orfani⁹⁸.

În galeria bravilor eroi care au căzut convinși că „moartea de război e moartea pentru salvare, e moartea pentru viitor, e moartea publică la care nu se plînge, ci se fac jurăminte“⁹⁹, pentru „a păstra României locul românesc unde și mai departe să-i filfîie liber steagul“¹⁰⁰. Și-au înscris numele pentru eternitate și numeroși doljeni. Astfel, caporalul Mihail Amărășteanu din Regimentul 311 infanterie, rămas, în luptă, fără o mină cere să fie trimis din nou pe front, „fapta sa măreață prin simplitatea-i epică“, fiind „vrednică de cinstea și admirația noastră, a tuturor“¹⁰¹. Cu același sacrificiu au înțeles să-și facă datoria față de țară soldatul Durac Nicolae, Dobre Ion, Ion Oprea, Negoianu Dumitru, Mihai Florea, Preda Dinu, Matei Ion, Tupangiu Ion din Băilești, Ștefan Epîngeac, (Tunari), Drăgan Oprea (Locusteni), Bobolicu Marin (Basarabi) din Regimentul 41 infanterie, Voiculescu Ștefan (Galicea Mare), Oprea Crăciunescu din Goicea Mică, toți din Regimentul 3 artilerie și mulți alții, pe al căror certificat de deces s-a scris simplu; „mort din cauza evenimentelor războiului în campania din 1916—1918“¹⁰².

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ Arh. St. Craiova, fond Primăria Craiova, dos. 5/1918, f. 70.

⁹⁵ *Ibidem*, fond Pref. Dolj, dos. 38/1918, f. 87—90.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 102.

⁹⁷ *Ibidem*; fond. Primăria Craiova, dos. 5/1918, f. 68—80.

⁹⁸ *Ibidem*; fond. Pref. jud. Dolj, dos. 38/1918, f. 93, 94, 131.

⁹⁹ Vasile Pirvan, *Memoriale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973, p. 140.

¹⁰⁰ Nicolae Iorga, „Neamul Românesc“ din 9 august 1917.

¹⁰¹ *Pagini de epopee militară*, Editura militară, București, 1978, p. 138.

¹⁰² Arh. St. Craiova, fond. Pref. jud. Dolj, Fond I.O.V.R. pachet A—Z. 1919.

În chip eroic și-au încheiat biografia pe câmpul de onoare 148 eroi din Apele Vii, 141 din Castranova, 187 din Cernătești, apoi : 97 Celaru, 90 Caraula, 94 Basarabi, 236 Băilești, 129 Dobrești-Toceni, 53 Ghercești, 208 Galicea Mare, 199 Daneți, 110 Goicea, 67 Melinești, 99 Perișor, 55 Raznic, 173 Sadova, 175 Scaești, 145 Șimnicu de Sus, numărul eroilor din județ ridicându-se la ordinul miilor, contribuția Doljului fiind ilustrată și de cei peste 900 de invalizi de război, 88% din ei provenind din rîndul țărănimii¹⁰³.

În concluzie, așa cum atestă documentele, prin efortul material, rezistența opusă dușmanului cotropitor și tributul de singe dat pe câmpul de luptă, Doljul a reprezentat, în efortul general al poporului nostru, o prezență activă.

¹⁰³ Ibidem.